

Länsstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

1 (9)

Datum
2024-09-02

Diarienummer
7807-2024

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över förslag till nationell förteckning över invasiva främmande arter

Er beteckning: KN2023/03476

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Norrbottens län tillstyrker förslagen om ändringar i miljöbalken men anser samtidigt att 29 kap. 2 c miljöbalken ska ändras till att även omfatta oaktsamhetsbrott av normalgraden

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget på ändringar i den svenska förordningen om invasiva främmande arter förutom nedan angivna undantag.

Länsstyrelsen avstyrker att:

- föreslagna arter i kommersiella lager ska undantas från förbud mot att säljas under ett års tid.
- sibiriskt och kaukasiskt fetblad ska få användas till sedum- och vegetationstak i ytterligare tre år efter att den nationella förteckningen fastställts.
- avstyrker att minkfarmer och djurparker trots förbud fortfarande ska få ha mink.

Länsstyrelsen tillstyrker föreslagna arter till den nationella förteckningen. Länsstyrelsen anser dock att den nationella förteckningen ska kompletteras med fler arter som är höggradigt invasiva, exempelvis parksallat, gruslupin, svarthuvad snigel och stenmård.

Specifika synpunkter

Ändringar i miljöbalken (1998:808)

29 kap. 2 c §

Här föreslås en ändring så att det straffbara området även ska täcka in överträdelser av de föreslagna förbuden gällande arter som kommer att omfattas av den nationella förteckningen. Länsstyrelsen tillstyrker den föreslagna ändringen av bestämmelsen.

Länsstyrelsen gör dock bedömningen att straffbestämmelsen också behöver justeras till att även omfatta oaktsamhetsbrott av normalgraden, både i fråga om de arter som finns upptagna på EU-förteckningen och de arter som kommer att omfattas av den nationella förteckningen. I dagsläget är endast uppsåtliga och grovt oaktsamma gärningar straffbelagda. Att kravet ställts så högt som grov oaktsamhet leder i praktiken till att lagföring endast blir aktuell i undantagsfall.

Länsstyrelsen noterar också att huvuddelen av de brott som anges i 29 kap. miljöbalken inbegriper både uppsåtliga gärningar samt oaktsamma gärningar av normalgraden. Det skulle därför ligga väl i linje med den övriga regleringen kring miljörelaterad brottslighet i 29 kap. att ändra kravet i 2 c § till att även omfatta oaktsamhetsbrott av normalgraden.

Länsstyrelsen anser vidare att skrivningen ”hantering av en invasiv främmande art” är otydlig vilket blir problematiskt när Länsstyrelsen ska besluta om att åtalsanmäla eventuella överträdelser. Begreppet ”hantering” behöver därför en tydlig definition i sammanhanget för att myndigheter ska kunna bedöma vad som är en otillåten hantering. Det är viktigt att en straffbestämmelse är tydlig för att överträdelser ska kunna lagföras.

Ändringar i förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.

7a §

- Länsstyrelsen anser att det bör förtydligas om även hybrider med arter på den nationella förteckningen omfattas av förbuden i paragrafen.

- Länsstyrkel avstyrker att föreslagna arter i kommersiella lager ska undantas från förbud mot att säljas under ett års tid.

Att så tidigt som möjligt stoppa spridning av arter som har en stor negativt påverkan på ekosystem och arter behöver prioriteras före tillfällig ekonomisk vinning. Det skulle också vara motsägelsefullt att privatpersoner och andra måste bekämpa dessa arter direkt när lagstiftningen träder i kraft, samtidigt som handeln skulle få sälja och därmed indirekt riskera spridning i ett år till. Att kunna köpa arter som inom kort blir förbjudna skapar onödiga problem, arbete och kostnader för köparen i framtiden, vilket dessutom kan uppfattas som oetiskt.

- Länsstyrelsen avstyrker att sibiriskt och kaukasiskt fetblad som används på sedum- och vegetationstak/gröna tak som uppförs högst tre år efter att arterna togs upp på den nationella förteckningen inte ska omfattas av förbuden.

Att avvakta i tre år innebär att det blir ännu fler tak varifrån arterna kan sprida sig ut i naturen. Det är inte i överensstämmande med att det effektivaste och billigaste sättet att stoppa invasiva främmande arter är ett direkt gällande förbud. Det kan möjligen utredas om staten ska ekonomiskt kompensera berörda företag då deras lager förmodligen kan innehålla ganska stora mängder av dessa växter.

Det bör tydliggöras att det blir fastighetsägarna med befintliga gröna tak där dessa växter är planterade som ansvarar för att växterna inte sprider sig ut i naturen.

- Länsstyrelsen avstyrker att minkfarmer och djurparker fortfarande ska få ha mink.

Minken är ett av världens mest invasiva främmande däggdjur och har i Sverige en mycket stor påverkan på markhäckande fåglar i våtmarker och vattenområden. I Danmark har förrymda minkar från pälsfarmer visat sig utgöra en stor del av den "vilda" populationen, som utan detta regelbundna tillskott skulle dö ut. Länsstyrelsen anser därför att inga undantag ska göras för hållande av mink.

Regeringen förslog år 2023 en ersättning för ägarna till minkfarmer att avveckla dessa, något de allihop accepterade enligt media. Länsstyrelsen har ingen kunskap om detta har genomförts men anser att det är rätt väg att gå i samband med förbud mot hållande av mink.

31 §

Definition på "öppet vattensystem" behöver framgå. Det behöver också framgå vad som är ett slutet vattensystem. Görs bedömningen av öppet vattensystemet utifrån förekomst av in- och utflöden eller kan ett öppet vattensystem även begränsas av arean på vattensamlingen? Eller bör bedömningen göras utifrån hur lätt/svårt det är att avgränsa vattenområdet för att förhindra spridning av en invasiv främmande art vid bekämpning? Det senare beror dock på vilken art man bekämpar.

45 §

Det behövs tillsynsvägledning om återställandeåtgärder, exempelvis om det är Länsstyrelsen som ansvarar för återställningsåtgärder på privat mark, och hur detta i så fall ska hanteras med hänsyn till statsstödsreglerna.

Nationell förteckning

Länsstyrelsen är positiv till de arter som föreslås att ingå i en nationell förteckning. Länsstyrelsen anser dock att fler utpekade höggradigt invasiva främmande arter borde ingå, eftersom den största chansen att lyckas med bekämpning av dessa arter är att vidta åtgärder så fort som möjligt. Om sådana arter tillåts sprida sig kommer det både medföra stor skada på den biologiska mångfalden och omfattande kostnader för bekämpning i framtiden, då det dessutom ofta är omöjligt att utrota arterna. Det blir betydligt mer effektivt, både vad gäller resultat och kostnader, att så tidigt som möjligt förhindra att dessa arter får fotfäste och sprider sig. Detta gäller för såväl myndigheter som privatpersoner och andra berörda. Länsstyrelsen ser därför ett behov av att komplettera den nationella förteckningen med ytterligare arter som är klassade som höggradigt invasiva, exempelvis parksallat, gruslupin, svarthuvad snigel och stenmård

Det kommer ständigt in nya främmande invasiva arter till Sverige, och redan inkomna arter som inte anses invasiva idag kan börja att få invasiva tendenser med tiden. Den nationella förteckningen bör därför vara en levande dokument som revideras regelbundet,

exempelvis vart femte år, då det kommer att finnas behov att inkludera fler arter framöver.

Övriga synpunkter

Massor och avfall

En stor orsak till spridningen av invasiva främmande arter är hanteringen av olika typer av massor och avfall. Länsstyrelsen ser därför positivt på att transport av massor innehållande växtdelar av arter på en nationell I förteckning blir förbjuden. Idag saknas det dock vägledning om vilka metoder för destruktion som kan accepteras förutom deponering och nedgrävning på den plats där den invasiva arten växer. Länsstyrelsen ser därför ett behov av att massor som innehåller invasiva arter bör omfattas av förbud alternativt krav på tillstånd eller anmälan om avfallet ska användas för anläggningsändamål. Prövningsnivån bör utgå från var massorna ska hanteras. Då destruktion av arter i massor ofta tar flera år innan de kan återvinnas på ett säkert sätt ser Länsstyrelsen även behov av att dessa ska kunna lagras under mer än tre år innan de klassas som deponi.

Det kan vara omständligt och ta tid att säkerställa att jordmassor inte innehåller livskraftiga frön och förökningsdugliga delar av invasiva främmande arter. Länsstyrelsen anser därför att det finns ett behov av att ta fram en enkel och snabb metod för att kontrollera om jordmassor innehåller invasiva främmande arter.

Växtavfall och jordmassor med innehåll av invasiva främmande arter som inte ska användas för något syfte är ofta ett stort problem, exempelvis när det gäller blomsterlupin och parkslide, då det kan röra sig om mycket stora volymer att destruera. Länsstyrelsen anser att möjligheten att använda nedlagda gruvor och gruvgångar som slutlig förvaringsplats bör kunna utredas.

Trädgårdshandeln

De flesta av de invasiva främmande växterna i Sverige har kommit in genom trädgårdshandeln. Det hade därför varit en stor fördel om lagstiftningen kan reglera den handeln så att arter som klassats som höggradigt invasiva inte får sälja, för att minska risker och kostnader för bekämpning i framtiden. Nära släktingar/hybrider/sorter av dessa arter bör också bedömas för invasivitet innan de får säljas. Ett alternativ, men mindre effektivt, skulle vara att märka

invasiva/potentiellt invasiva växter med varningstext och hur man bör hantera arten för att minimera risken för spridning ut i naturen.

Bekämpning av områden med många markägare

Bekämpning av invasiva främmande arter som spridit sig längs en väg eller ett vattendrag och berör många enskilda fastighetsägare innebär betydande svårigheter. För att bekämpningen ska vara framgångsrik behöver alla fastighetsägare ta sitt ansvar. I sådana områden bör det därför vara möjligt för en verksamhetsutövare, samfällighet eller allmänning att vara bemyndigad att utföra bekämpning inom hela det aktuella området till självkostnadspris för övriga markägare.

Ödehus

Hantering av så kallade ödehus skapar problem redan idag för kommunerna och kan dessutom hysa stora bestånd av invasiva främmande växtarter, där ingen bekämpning lär ske av fastighetsägarna. Det finns behov av att utreda hur dessa förekomster kan hanteras på effektivast och mest kostnadsbesparande sätt.

Trafikverket - blomsterlupin

Blomsterlupin är en av de mest spridda invasiva främmande arterna i Sverige, och en stor andel av populationen finns idag längs våra vägar. Spridningen dit har i regel skett från enskildas marker till vägarna, men senare effektivt spridits vidare längs vägnätet genom Trafikverkets kontinuerliga röjningar av vegetation och hantering av massor. Trafikverket har samtidigt lagt stora resurser på att inventera blomsterlupin längs vägar, prövat olika bekämpningsmetoder och initierat flera forskningsprojekt om arten.

Sammantaget kan det därför vara en fördel om Trafikverket får ett nationellt ansvar för bekämpning av blomsterlupin även i områden i anslutning till vägar och järnvägar dit arten har spridit sig, så att enskilda markägare vid sådana tillfällen inte behöver ha ansvaret för bekämpning på sina egna marker. Trafikverket skulle även kunna ha ett utpekat ansvar för framtida inventeringar av blomsterlupin längs vägar och även järnvägar samt anslutande marker.

Sandlupinen är en släkting på snabb frammarsch längs vägarna i norra Sverige, och skulle också kunna ingå i Trafikverkets ansvar liksom möjligen gruslupin.

Resurser till kommunerna

Ekonomiskt stöd till kommunerna för hantering av invasiva främmande arter skulle starkt bidra till större insatser. LONA-bidraget för invasiva främmande arter bör därför återinföras, då det var en mycket bra möjlighet för kommunerna att bland annat kartlägga olika arters utbredning inom kommunen. Bygdemedel borde kunna vara en annan möjlighet, om regelverket ändras så att det skulle vara tillåtet att söka pengar för arbete med invasiva främmande arter.

Regional miljöövervakning

Resurser och utveckling av standardiserade övervakningsmetoder för invasiva arter i den befintliga regionala miljöövervakningen borde också omfatta invasiva främmande arter. I landmiljöer saknas i dagsläget dessutom regional miljöövervakning på den typ av mark där invasiva arter oftast påbörjar sin spridning: tätorts- och infrastrukturnära marker, ofta utan höga naturvärden. Det är därför viktigt att det upprättas en miljöövervakning när det gäller främmande invasiva arter för denna typ av miljöer.

Konsekvenser av invasiva främmande arter

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att det finns resurser för att följa upp och analysera konsekvenser av främmande arter som är klassade som höggradigt invasiva men inte föreslagna till den nationella förteckningen. Exempel på det är bäckröding där det kan finnas en allvarlig påverkan på flodpärlmussla, och som därför kan vara en art som är viktig att få med på den nationella förteckningen på sikt.

Vägledning för skyddsåtgärder

Vägledning när det gäller lämpliga skyddsåtgärder för att förebygga spridning vid olika verksamheter behöver tas fram, exempelvis när det gäller båda arterna av vattenpest i samband med vattenverksamhet.

Inrapporteringsystem

Länsstyrelsen ser att det försvårar i vår kommunikation med framför allt allmänheten att det finns två inrapporteringsystem för invasiva arter: rappen.nu och invasivaarter.nu. Helst vill Länsstyrelsen kunna hänvisa till endast invasivaarter.nu i vårt arbete, även om rappen.nu i övrigt fyller en viktig funktion för insamling av fynd av alla akvatiska arter och inte bara invasiva.

Vattenpest

Vattenpesten i Norrbottens län är till stor del ett problem i havsvikar, vilka bör betraktas som öppna vattensystem.

Länsstyrelsen anser att det bör förtydligas i vilken omfattning "verkställa hanteringsåtgärderna" det också ingår att bekosta åtgärderna. Detta behöver vara tydligt om Länsstyrelsen ska åka ut och bekämpa vattenpest vid tex. privata bryggor i havsvikar med hotade arter.

Länsstyrelsen föreslås ansvara för utrotningsåtgärder inom vatten som ingår i ett öppet vattensystem samt i vatten som inte tillhör en fastighet. Det är bra att Länsstyrelsen får mandat att genomföra åtgärder. Med detta ansvar bör komma en ökad finansiering med hänsyn till länets storlek och omfattningen av problemen med vattenpest i vattensystemen. Det behövs även bättre metoder för bekämpning, uppföljning och miljöövervakning av vattenpest i öppna vattensystem. Utan effektiva bekämpningsmetoder, uppföljning och övervakning finns det en risk att bekämpningen blir mycket kostsam.

Länsstyrelsen behöver tillsynsvägledning i hur vi ska hantera klagomål från privatpersoner som vill rensa bort vattenpest vid båtplatser och bryggor i öppna vattensystem, där inte länsstyrelsen prioriterar bekämpningsåtgärder. Exempel på det är öppna vattensystem där det inte finns höga naturvärden, men däremot höga rekreativvärden.

Det vore praktiskt om regelverket för smal vattenpest och vattenpest var exakt lika eftersom arterna är svåra att skilja på för den som inte är van. Det är också resurskrävande för Länsstyrelsen att åka ut för artbestämning för att kunna fastställa fortsatt tillvägagångsätt. Om de två arterna regleras olika kommer det i förelägganden och andra beslut behöva framgå vilken art det handlar om så att laghänvisningen blir korrekt.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med naturvårdshandläggare Lena Bondestad som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Sara Borgström landsbygdsenheten, Josefin Strand miljöanalysenheten, Andreas Broman fiskeenheten samt Hubert Elming enheten för mark- och vattenskydd deltagit.

Kopia

kn.nm@regeringskansliet.se